

Passi on muisto keskiajalta

Useimmissa ratsastuslajeissa sallittuja askellajeja ovat vain käynti, ravi ja laukka. Useimmat edistyneet ratsastajat törmäävät kuitenkin jossain vaiheessa ylimääräiseen askellajiin passiin ja sen aiheuttamiin ongelmiin. Miksi?

Jutta käyttää tahallaan pohjetta, ohjaa ja painoa yhtä aikaa yrittäessään pyytää Lopilta reipasta ja energistä käyntiä. Lopi jännittyy, selkä lukkiutuu ja käynti muuttuu erittäin passitahtiseksi.

Kun Jutta lakkaa käyttämästä apuja ja matkustaa satulassa liioitellun passiivisesti, Lopi rentoutuu ja käynti puhdistuu nelitahtiseksi.

Puhdas käynti on nelitahtinen askellaji, johon kuuluu kaksi diagonaalista ja kaksi lateraalista vaihetta. Diagonaalivaiheissa liikkuvat peräjälkeen takajalka ja sitä vastapäinen etujalka. Lateraalivaiheissa saman puolen taka- ja etujalka liikkuvat peräkkäin.

Käynnissä liikkuvat vuorollaan vasen takajalka, vasen etujalka, oikea takajalka ja oikea etujalka. Maassa on aina kaksi tai kolme jalkaa, ja tahti on tasainen: mikään jalka ei viivy ilmassa eikä maassa muita pidempään.

Passi eli peitsi on kaksitahtinen askellaji, jossa hevosen samanpuoliset jalat käyvät maassa yhtä aikaa. Hitaassa passissa maassa on aina jompi kumpi jalkapari, oikean- tai vasemmanpuoliset jalat. Nopeassa passissa väliin tulee liitovaihe, jonka aikana mikään jalka ei ole maassa.

Passitahtinen käynti ja passikäynti

Käytännössä hevosen askellajit eivät ole aivan selvärajaisia,

vaan kaikissa niistä voi esiintyä tahtivirheitä.

Lievimmät epäpuhtaudet näkyvät vain hidastetulta videolta, ja silloinkin vain harjaantunut katsoja erottaa ne. Vaikeimmassa tapauksissa hevonen taas liikkuu pitkiä aikoja niin epäpuhtaasti, ettei se kulje enää mitään tunnettua askellajia.

Ratsuilla passi vaivaa useimmiten käyntiä. Hevonen voi kävellä passitahtisesti (passimaisesti), jolloin käynti on nelitahtinen mutta epätasainen. Pahimmassa tapauksessa

käynnin nelitahti häviää kokonaan, jolloin hevonen etenee melkein tai täysin kaksitahtista passikäyntiä kuin kameli.

Puhtaassa käynnissä tahti on tasainen "1-2-3-4", mutta passitahtisen käynnin tahti tuntuu istuinluihin epätasaisena, "1-2—3-4", sillä käynnin lateraalivaihe on lyhentynyt ja diagonaalivaihe vastaavasti pidentynyt. Vasen etujalka astuu maahan liian pian vasemman takajalan jälkeen, ja oikean puolen jalkapari tekee samoin. Etujalan jälkeen liikkuva vastak-

kaisen puolen takajalka puolestaan hidastuu.

Lievä ja ohimenevä passi-
maisuus on yleistä. Se on usein
ratsastajan aiheuttamaa ja kor-
jattavissa. Puhtaan kaksitahti-
nen passikäynti on sen sijaan
ratsuroduilla melko harvinainen
– onneksi, koska se johtuu
usein rakenteesta tai lihas- tai
muista ongelmista, ja sitä on
vaikea korjata.

Passitahtinen ja passikäynti
ovat sekä vapaana että ratsas-
tettuna vakavia virheitä rotuun ja
ratsastuslajeihin katsomatta. Toisin
kuin usein virheellisesti luullaan,
niitä ei hyväksytä eikä tavoitella
myöskään islanninhevosilla. Va-
paana passimaisesti liikkuvan
hevosen käynti on ratsastajalle
iso haaste, eikä tällaista hevos-
ta kannata hankkia ainakaan
kouluratsuksi.

Keskiaikainen jäännös

Passi on ikivanha askellaji,
jota monet nisäkkäät kulkevat
luonnostaan. Muun muassa
kamelit ja koirat peitsaavat, to-
sin hiukan eri syistä: kameli on
peitsari syntyjään, kun taas koi-
ra peitsaa lähinnä ollessaan vä-
synyt tai kipeä. Hevoset voivat
peitsata kummastakin syystä.

Passi oli yleinen askellaji ko-
ko Euroopassa vielä keskiajal-
la. Peitsarit olivat arvostettuja
ratsu- ja matkahevosia, koska
passi ja sen sukulaisaskellajit
olivat ratsastajalle mukavampia
kuin pompottava ravi. Passi-
hevosista maksettiin enemmän
kuin ravaavista, eikä niitä käy-
tetty kuorma- tai vetohevosina,
koska ne olivat liian arvokkaita
arkisiin töihin.

Ravaavia hevosia alettiin suosia
jalostuksessa vasta, kun tie-
verkosto kohentui ja tieliikenne
siirtyi yhä enemmän kärryille.
Syrjäisillä seuduilla peitsarien
arvo säilyi, koska teitä ei ollut
tai ne olivat kärryille liian huono-
kuntoisia.

Vaikeakulkuisessa Islannissa
vanhat askellajit säilyivät nykyaikaan
asti, vaikka muualla Euroopassa
ylimääräiset askellajit karsittiin
jalostuksella viimeisten 200–300
vuoden aikana. Luonnostaan
peitsaavia ja tölttäviä hevosia
esiintyy edelleen Aasiassa ja Etelä-
ja Pohjois-Amerikassa. Harvinaisia
vanhoja peitsarirotoja ja niistä polveutu-
via nykyhevosia elää myös Euroopan
laidoilla, muun muassa Kreikassa.

Useimmat passia kulkevat
hevoset ovat pieniä tai keskiko-
koisia. Kaikkein suurimmilta ja

raskaimmilta työ- ja lämminveriro-
duilta passitaipumus puuttuu
lähes poikkeuksetta.

Taustalla rakenne tai ratsastus

Tarvitsimme jutun kuvitukseksi
esimerkkejä passiongelmista eri
askellajeissa. Haasteeseen tarttuivat
islanninhevosmaajoukkueen jäsenet
Juha Kontio ja Jutta Mäntynen lainahevo-
sineen Nurmijärvellä islanninhevo-
stalli Dynurissa.

Kuvien tamma Snótilla on luonnostaan
vahva passitaipumus, joka johtuu
pääasiassa sen rakenteesta. Monilla
"luonnonpeitsareilla" eri roduissa on
Snótin tavoin jyrkkä lautanen ja
voimakkaasti kulmautuneet, jo-
pa käyrät kintereet.

Puoliveriratsujen rakennetta on
muokattu jalostuksessa päivastaiseen
suuntaan. Niillä on usein melko suora
lautanen ja suorat kintereet. Takaosan
voimakkaita kulmauksia ei kuitenkaan
ole kokonaan karsittu pois, koska ne
antavat hevosille nopeutta ja kyvyn
taivuttaa takajalkoja kokoamista ja
hyppyjä varten.

Suomenhevos- ja lämminveriravuri-
en jalostus on keskittynyt nopeuteen,
ja takaosan kulmaukset ovatkin ravureilla
melko voimakkaat. Monilla ravureilla on
myös vahva synnynnäinen passitaipumus.
Puhdas käynti ja hidas ravi voivat olla
niille vaikeita sekä kärryjen edessä että
ratsastettuna, koska rakenne tukee
passia.

Passi voi johtua myös ratsastajasta,
varusteista tai hevosen terveydentilasta.
Kuvien toinen mallihevonen Loppi kuuluu
tähän ryhmään. Se on isokokoinen ruuna,
joka muuttuu passitahtiseksi lapojen ja
selän jännittyessä. Näin käy, kun
ratsastaja käyttää kaikkia apuja yhtä
aikaa ja yrittää ratsastaa ruunan
väkisin "pakettiin". Erityisen voimak-
kaasti Loppi reagoi, jos ratsastaja istuu
liikettä vastaan eikä myötäile istuin-
luullaan käynnin tahtia.

Monet puoliveriratsut kävelevät
passitahtisesti samasta syystä: ratsas-
taja vaatii liikaa ja liian kovin avuin tai
yrittää pakkottaa hevosen tiettyyn
muotoon.

Jäykkä, jännittynyt, etupainoinen

Passitahtisen hevosen ratsastajan
täytyy varmistaa, että hevonen on
kunnossa ja sopii

Snótilla on luonnostaan vahva taipumus passiin, joka tulee esiin tamman ollessa jäykkä. Käynti muuttuu passiksi heti, kun Juha istuu syväälle satulaan ja jäykistää tammaa vahvalla ohjastuntumalla.

Juha keventää hiukan istuntaansa ja rohkaisee Snótiä irttonaisempaan käyntiin puolipitkällä ohjalla. Samalla hän jumppaa tammaa ympyröillä. Vaikutus alkaa näkyä heti.

Lopulta Snót hyväksyy tasaisen ohjastuntuman ja kävelee puhtaasti ja rentona. Juhalta se vaatii kuitenkin kolmipisteistunutta. Pitkällä aikavälillä onnistuisi puhdas käynti myös perusistunnassa.

Lopin laukka muuttuu passitahtiseksi, kun Jutta ratsastaa sen tahallaan etupainoiseksi ja latteaksi. Normaali kolmitahti lähestyy passin kaksitahtia, ja saman puolen jalat liikkuvat jo lähes yhtä aikaa.

Energinen eteenratsastus ja kunnan ohjastuntuma saavat takaosan toimimaan ja laukan puhtaaksi. Käynnissä passi jäi pois Jutan ”matkustaessa”, mutta laukassa Lopi tarvitsee päivittäin energistä ratsastusta ja riittävän reippaan tempon.

Passimainen, passitahtinen, passikäynti

Epäpuhtaasta, passin suuntaan muuttuneesta käynnistä puhutaan monin termein. Puhujasta riippuen epäpuhdas mutta vielä nelitahtinen käynti voi olla joko passimainen tai passitahtinen. Lähes tai täysin kaksitahtinen käynti on toisille passikäyntiä, kun taas kilpailuissa voi tästäkin tahtivirheestä saada huomautuksen ”passitahtinen”. Nimiä tärkeämpää lienee, että virhe ja sen vakavuusaste huomataan.

työhönsä. Joskus passikäynti johtuu lihasjäykkyydestä, väsymyksestä, liian kovasta kuolemasta, kengitysvirheestä, selkä- tai jalkavaivoista tai huonosti sopivasta satulasta.

Usein vika on kuitenkin ratsastuksessa. Passitahtinen hevonen on miltei aina jäykkä, jännittynyt tai etupainoinen ainakin hetkittäin ja tarvitsee paljon notkistavaa ja rentouttavaa jussia.

Kiemuraurat, voltit, tarkat mutta pehmeät siirtymiset, loivat taivutukset ja väistöt ovat peitsarille tärkeitä sekä kentällä että maastossa. Muoto ei saa olla liian matala eikä sidottu. Käynnissä pitää olla hyvä eteenpyrkimys, mutta hevosta ei saa hoputtaa.

Kuvien esimerkkihevosista Snót hyötyy jumpasta eniten. Juha jumpaa lyhyin askelin passikäyntiä töpöttävää tammaa volteilla ja loivilla taivutus-

väistöillä. Hieman perusistuntaa kevyempi kolmipisteistunta houkuttelee Snótia käyttämään selkälihaksaan. Pian takajalkojen askel alkaakin pidentyä ja kaula pyöristyä, ja kymmenessä minuutissa käynti on lähes puhdasta.

Lopi-ruuna vaatii toiset keinot. Käynti puhdistuu, kun Jutta antaa Lopille ohjaa ja matkustaa selässä liioitellun rennosti käynnin tahtia myötäillen.

Jos käynti ei puhdistu sileällä, käyntipuomeista ja mäkisestä metsämaastosta voi olla apua. Puomit pakottavat askelet samanpituiseksi, ja epätasaisella pohjalla on vaikea liikkua passitahtisesti. Vedessä tai pehmeässä hiekassa kahlatessa käynti muuttuu väkisinikin nelitahtiseksi, ja samalla vahvistuvat selkälihakset, jotka peitsarilla ovat usein heikot.

Rakenteensa vuoksi passitahtiset hevoset oppivat usein

kävelemään, kun etujalkoihin lisätään hiukan painoa. Sitä saadaan muutamasta kymmenestä yli pariin sataan grammaan erityisillä painobootseilla, nahkaisilla kantapainoilla, kavioon ruuvattavilla kärkipainoilla tai tavallista painavammilla etukengillä.

Irrrottavat painot ja bootsit sopivat hevosille, jotka peitsaavat vain ratsastettaessa. Vapaana passitahtisesti kävelevä hevonen voi tarvita painavat etukengät, jotka vaikuttavat koko ajan – hyvässä ja pahassa. Kokeilut kavion pituudella ja kaviokulmalla rasittavat myös helposti jalkoja.

Laukkakin voi olla passitahtinen

Myös laukka voi muuttua passitahtiseksi. Passilaukka kiusaa harvoin puoliveriratsun tai ponin ratsastajaa, mutta ravurin tai islanninhevosen liikuttajalle se voi olla tuttu.

Puhtaassa laukassa ulkotakajalka aloittaa laukkahypyn, ja sitä seuraavat sisätaka ja ulkoetujalka, jotka käyvät maassa suunnilleen samaan aikaan; nopeassa laukassa sisätakajalka osuu maahan kuitenkin selvästi ennen ulkoetujalkaa. Viimeisenä liikkuu sisäetujalka.

Passilaukka vääristää tahdin lisäksi askelkuviota. Ulkoetujalka pyrkii maahan ulkotakajalan jälkeen, vaikka normaalisti sisätakajalka osuu maahan niiden välillä.

Lievästi passitahtinen laukka on jäykkää, etupainoista, maahansidottua ja latteaa. Sitä voi olla vaikea huomata muualta kuin hidastetulta nauhalta. Ratsastajakaan ei välttämättä huo-

maa sitä, koska passilaukka ei tunnu yhtä epämiellyttävältä kuin ristilaukka. Selvin vihje on usein se, että hevonen lopulta todella vaihtaa laukasta passiin.

Sallittua passia

Kaikki passi ei ole pahasta, järjestetäänhan passissa nopeuskilpailuja sekä amerikkalaisille peitsareille että islanninhevosille.

Islanninhevosen passin kuuluu olla nopeaa ja varmaa, ja siinä on liitovaihe. Hidas passi on virhe, joka laskee pisteitä kilpailuissa ja vaikeuttaa hevosen valmennusta kotona.

Nopeaa liitopassia ratsastetaan säästellen, kerralla enimmillään noin 200-300 metriä ja vain muutamia pyrähdyksiä yhdellä ratsastuskerralla. Passia ei harjoitella joka päivä, ei välttämättä edes joka viikko. Harjoittelupaikkana on suora tie tai rata. Suojat ja bootsit ovat tarpeen, sillä laukalle rikkova passihevonen lyö helposti jalkoihinsa.

Kuvien mallihevonen Snót havainnollistaa hyvin, miksi hidasta passia ei kannata ratsastaa millään hevosella. Hitaan passin jälkeen tamma jäykistyy ja muuttuu entistä etupainoisemmaksi, ja sen kaikki muut askellajit kärsivät – myös hetkeä aiemmin puhdistettu käynti.

Passi kuuluu myös monien amerikkalaisten erikoisrotujen repertuaariin. Eri tempoissa ja muodoissa esitettävillä askellajeilla on lukemattomia nimiä, mutta askelkuviot vastaavat passia, ravia, niiden välimuotoa tölttiä ja näiden väliin jääviä liikkestä. •

Hidas, tempoltaan ravia vastaava passi on vakava virhe Suomessa kaikilla hevosroduilla ja kaikissa ratsastuslajeissa - aivan kuten passikäyntikin.

Snótilia on passissa kohtalainen tempo, mutta se liikkuu liian etupainoisesti ja jäykästi, jotta tällaista passia kannattaisi sillä ratsastaa, sillä hevonen luultavasti vain jäykistyy lisää.

Hyvässä passissa hevonen kantaa itsensä ja etenee halukkaasti. Fengur on notkeampi ja yleisvaikutelmaltaan innokkaampi ja ryhdikkäämpi kuin edellis kuvan Snót.

Kun passi on tarpeeksi nopeaa, muoto on kuin kilparavurilla täydessä vauhdissa. Kilpailumatka on lyhyempi mutta tavoitteet ovat samat: nopein voittaa eikä hevonen saa rikkoo laukalle.

EQUI 2000 suosittelee:

E-SELEN - E-vitamiini suoritushevosille. E-vitamiini toimii antioksidanttina, sen puute aiheuttaa lihasjäykkyyttä ja jopa kipua lihaksissa. E-selen pitää lihakset notkeina!

MINERAL-MIX - optimaalinen vitamiini-, kivennäis- ja hivenainevalmiste, kalsium ja fosfori oikeassa suhteessa. Se korjaa puutostiloja jotka voivat aiheuttaa patin, kehärenkaan tai nivelten turvotuksen. Suoritus- ja siitoshevosille sekä varsoille.

TRIAMIN - B-vitamiini ja aminohappovalmiste suoritus- ja siitoshevosille sekä varsoille. Aminohappolisä on tarpeen erityisesti silloin kun on tarve kasvattaa lihaksia ja työ on rankkaa. Ylläpitää lihaskunnan lepohevosilla!

KOKEILE MYÖS NÄITÄ:

- **BASIC** - markkinoiden monipuolisin ravintolisä
 - **BIOTIN** - kavion kasvattaja ja vahvistaja
 - **ELECTROLYTE** - korjaa nestetasapainon
 - **FERRO-CHELAT** - kelatoitu rautavalmiste
 - **HUSTEX** - vahvistaa hengitysteitä
 - **MAG-MIX** - B-vitamiini-, magnesium- ja hivenainevalmiste stressaantuneille hevosille
 - **NERVEX** - hermostuneille hevosille
 - **POWER** - nopeaa energiaa
 - **STRALOPTIK** - tehokas sädemädän hoitoaine
 - **TRIAMIN I BOOSTER** - B-vitamiini ja elektrolyyttiannos suoraan suuhun esim. kisapaikalla
- MYynti: HYVINVARUSTETUT HEVOSTARVIKELIIKKEET
MAAHANTUONTI:

 HippoSport

- h y v i s s ä m e r k e i s s ä -

Avoinna ark. 10-18, la klo 10-14
Kilonkartanontie 2, 02610 Espoo
Puh. 09-541 9116, faksi 09-541 9701
ratsastus@hipposport.fi, www.hipposport.fi